

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
MƏRKƏZİ BANKI

Tədiyə balansı üzrə hesabat

I rüb 2024

STRUKTUR

1. <i>TERMİNLƏR LÜĞƏTİ</i>	4
2. <i>XÜLASƏ</i>	8
3. <i>CARİ ƏMƏLİYYATLAR BALANSI (CƏB)</i>	9
3.1. <i>Xarici ticarət balansı</i>	9
3.2. <i>Xidmətlər balansı</i>	11
3.3. <i>İlkin gəlirlər balansı</i>	12
3.4. <i>Təkrar gəlirlər balansı</i>	13
4. <i>KAPİTAL VƏ MALİYYƏNİN HƏRƏKƏTİ HESABI</i>	14
4.1. <i>Birbaşa investisiyalar</i>	15
4.2. <i>Portfel investisiyaları</i>	15
4.3. <i>Neft bonusu</i>	16
4.4. <i>Digər investisiyalar</i>	16
5. <i>EHTİYAT AKTİVLƏRİ</i>	16
6. <i>XALİS SƏHVLƏR VƏ BURAXILIŞLAR</i>	16

CƏDVƏLLƏR

<i>CƏDVƏL 1. 2024-cü ilin I rübü üzrə tədiyə balansının əsas göstəriciləri, mln.Ş.</i>	<i>8</i>
<i>CƏDVƏL 2. 2024-cü ilin I rübü üzrə CƏB-in əsas göstəriciləri, mln.Ş.</i>	<i>9</i>
<i>CƏDVƏL 3. Xarici ticarət balansının strukturu, mln.Ş.</i>	<i>10</i>
<i>CƏDVƏL 4. İdxalın strukturu, mln.Ş.</i>	<i>11</i>
<i>CƏDVƏL 5. 2024-cü ilin I rübü üzrə xalis maliyyə aktivləri və öhdəlikləri, mln.Ş.</i>	<i>14</i>

QRAFİKLƏR

<i>QRAFİK 1. 2024-cü ilin I rübü üzrə pul baratlarının əsas göstəriciləri, mln.Ş.</i>	<i>13</i>

1. TERMİNLƏR LÜĞƏTİ

<u>Cari əməliyyatlar balansı</u>	Cari əməliyyatlar balansına ölkənin i) xarici ticarət balansı, ii) xidmətlər balansı, iii) ilkin gəlirlər balansı, iv) təkrar gəlirlər balansı daxildir.
<u>Xarici ticarət balansı</u>	Xarici ticarət balansı malların ixrac və idxal əməliyyatlarının saldosudur.
<u>Xidmətlər balansı</u>	Xidmətlər balansı i) emal və təmir xidmətləri, ii) nəqliyyat xidmətləri, iii) turizm xidmətləri, iv) royalti və lisenziya xidmətləri, v) telekommunikasiya və rabitə xidmətləri, vi) tikinti xidmətləri, vii) sığorta xidmətləri, viii) maliyyə xidmətləri, ix) hökumət xidmətləri, x) digər işgüzar xidmətlər, xi) şəxsi, mədəni və əyləncə xidmətləri üzrə ixrac və idxal əməliyyatlarının saldoları əsasında hesablanır.
<u>İlkin gəlirlər balansı</u>	İlkin gəlirlər balansı əldə edilmiş və ödənilmiş faktor gəlirləri, o cümlədən əmək haqları, birbaşa investisiyalardan gəlir, dividend, faiz, renta və s. maddələr üzrə daxilolma və xaricolma əməliyyatlarının saldosu əsasında formalaşır.
<u>Təkrar gəlirlər balansı</u>	Təkrar gəlirlər balansı cari transfertlər, o cümlədən pul baratları, humanitar yardımlar, qrantlar və s. maddələr üzrə daxilolma və xaricolma əməliyyatlarının saldosu əsasında formalaşır.
<u>Kapital və maliyyənin hərəkəti hesabı</u>	Kapital və maliyyənin hərəkəti hesabı ölkəyə daxil olan və ölkədən çıxan vəsaitlərin (kapitalın) hərəkətini əks etdirir. Kapital daxilolmaları və xaricolmaları i) birbaşa, ii) portfel, iii) ticarət kreditləri və avanslar, iv) kreditlər və ssudalar, v) depozitlər və nağd valyuta, habelə digər formalarda ola bilər.
<u>Kapital hesabı</u>	Kapital hesabı ölkənin qalan dünya ilə istehsal edilməmiş qeyri-maliyyə aktivləri üzrə əməliyyatlarını (məsələn, idmançılığın

	transferləri), həmçinin kapital yönümlü digər transfertləri (məsələn, avadanlıq formasında edilmiş humanitar yardım) əks etdirir.
<u>Maliyyə hesabı</u>	Maliyyə hesabı ölkənin xalis xarici maliyyə aktivlərini və xalis xarici maliyyə öhdəliklərini əks etdirir. Buraya müxtəlif növ sərmayə axınları, yaranmış maliyyə öhdəlikləri və tələbləri aiddir (birbaşa və portfel investisiyaları, kreditlər və ssudalar, depozitlər və nağd valyuta və digərləri).
<u>Birbaşa investisiyalar</u>	Birbaşa investisiyalar ölkənin rezidenti tərəfindən digər ölkənin rezidentinə məxsus müəssisənin idarə edilməsində nəzarəti həyata keçirməsinə hüquq verən sərmayədir.
<u>Neft bonusu</u>	Neft-qaz sektoru üzrə Hasilatın Pay Bölgüsü sazişlərinin imzalanması və ya icrası ilə bağlı Azərbaycan Respublikasına ödənilən kompensasiya (mükafat) məbləğidir.
<u>Portfel investisiyaları</u>	Portfel investisiyaları ölkənin rezidenti tərəfindən digər ölkənin rezidentinə məxsus müəssisənin idarə edilməsində aktiv iştirak etmədən gəlir əldə etmək məqsədi ilə qiymətli kağızlara edilmiş investisiyalardır. Bu maddəyə birbaşa investisiyalara aid olmayan qiymətli kağızlara investisiyalar aiddir.
<u>Digər investisiyalar</u>	Digər investisiyalara i) ticarət kreditləri və avanslar, ii) kreditlər və ssudalar, iii) depozitlər və nağd valyuta üzrə əməliyyatlar aiddir. Birbaşa, portfel və törəmə maliyyə alətlərinə aid olmayan digər investisiyalar bu maddəyə daxildir.
<u>Ticarət kreditləri</u>	Ticarət kreditləri (borcları) qeyri-rezidentlər tərəfindən rezidentlərə təqdim olunmuş malların (və ya göstərilmiş xidmətlərin) müqabilində rezidentlər tərəfindən dəyəri ödənilməmiş məbləğ, yaxud rezidentlər tərəfindən qeyri-rezidentlərə təqdim olunmuş malların (və ya göstərilmiş xidmətlərin) müqabilində qeyri-rezidentlər tərəfindən dəyəri ödənilməmiş məbləğ hesab edilir.

<u>Ticarət avansları</u>	Ticarət avansları qeyri-rezidentlər tərəfindən rezidentlərə təqdim olunacaq malların (və ya göstəriləcək xidmətlərin) müqabilində rezidentlər tərəfindən dəyəri qabaqcadan ödənilmiş (qismən və ya tam) məbləğ, yaxud rezidentlər tərəfindən qeyri-rezidentlərə təqdim olunacaq malların (və ya göstəriləcək xidmətlərin) müqabilində qeyri-rezidentlər tərəfindən dəyəri qabaqcadan ödənilmiş (qismən və ya tam) məbləğ hesab edilir.
<u>Kreditlər və ssudalar</u>	Kreditlər və ssudalar bağlanmış müqaviləyə uyğun olaraq qaytarılmaq şərtilə, müəyyən müddətə (müddətin uzadılması hüququ ilə) və faizlər (komisyon haqlar) ödənilmək şərtilə, təminatla və ya təminatsız müəyyən məbləğdə borc verilən pul vəsaitidir.
<u>Depozitlər və nağd valyuta</u>	Depozitlər və nağd valyuta müvafiq müqavilə şərtləri ilə faizlər və ya komisyon haqlar ödənilməklə və ya ödənilmədən investorların (depozitorların) tələbi ilə qaytarılmasını və ya başqa hesaba köçürülməsini nəzərdə tutan cari, əmanət (depozit), müxbir və ya digər hesablara qoyulmuş və ya köçürülmüş pul vəsaiti və nağd formada olan xarici valyuta hesab edilir.
<u>Ehtiyat aktivləri</u>	Cari əməliyyatlar balansında və kapital və maliyyənin hərəkəti hesabında baş vermiş əməliyyatların nəticəsi olaraq ölkənin strateji valyuta ehtiyatlarının artıb/azalmasını ifadə edir. Təcrübədə cari əməliyyatlar balansı profisitli olduqda, bu profisit kapital və maliyyənin hərəkəti hesabının kəsirini maliyyələşdirir. Əgər cari əməliyyatlar balansının profisiti kapital və maliyyənin hərəkəti hesabının kəsirini üstələyirsə, bu halda yaranmış fərq ehtiyat aktivlərini artırma bilər.
<u>Xalis səhvlər və buraxılışlar</u>	Xalis səhvlər və buraxılışlar tədiyə balansının müvafiq maddələri üzrə qeydiyyatla alınmayan əməliyyatların nəticəsində

formalaşa bilər. Təcrübədə tədiyə balansının tərtibatında xalis səhvlər və buraxılışların "0" olmasını təmin etmək mümkün deyildir. Təcrübə göstərir ki, xarici iqtisadi əlaqələrin sürətlə genişləndiyi şəraitdə bir sıra əməliyyatların dəqiq qeydiyyatını aparmaq mürəkkəb bir prosesdir. Buna səbəb informasiyanın tam olmaması, informasiya mənbələri arasında vaxt intervalı, qiymətləndirmələrdə kənarlaşmalar və s. kimi amillərdir. Əksər hallarda bir əməliyyatın kredit və debet tərəflərini qeyd etmək üçün müxtəlif informasiya mənbələrindən istifadə olunur. Bu mənbələrin biri və ya bir neçəsi natamam olduqda kredit və debet tərəfləri bir-birinə bərabər olmur və nəticədə müəyyən fərq yaranır. Bu fərqlər ümumiləşdirilərək yekunda xalis səhvlər və buraxılışlar bölməsində əks olunur. Misal olaraq, tədiyə balansında cari hesablar balansı ilə kapital və maliyyənin hərəkəti hesabı üzrə balansın fərqi nəticəsində yaranmış profisit ehtiyat aktivlərinin artımını üstələyirsə, bu fərq xalis səhvlər və buraxılışlar bölməsində mənfi işarə ilə qeyd olunmalıdır.

2. XÜLASƏ

2024-cü ilin I rübü üzrə tədiyə balansı¹ xarici mühitdə formalaşan müxtəlif istiqamətli meyllərdən təsirlənmişdir. Cari əməliyyatlar balansında 1.7 mlrd.\$ həcmində profisit formalaşmış, kapitalın və maliyyənin hərəkəti balansında (əsasən maliyyə öhdəliklərinin azalması ilə əlaqədar) isə 1.6 mlrd.\$-lıq kəsir yaranmışdır. Profisitli tədiyə balansı şəraitində ölkənin strateji valyuta aktivləri 116 mln.\$ artmışdır. Bu dövrdə xam neftin orta qiyməti 88\$/barel olmuşdur.

CƏDVƏL 1. 2024-cü ilin I rübü üzrə tədiyə balansının əsas göstəriciləri, mln.\$.

Göstəricilər	I rüb 2024-cü il
Cari əməliyyatlar balansı	1 729.8
Xarici ticarət balansı	2 669.4
Xidmətlər balansı	-552.1
İlkin gəlirlər balansı	-566.4
- <i>İnvestisiya gəlirlərinin repatriasiyası</i>	-784.9
Təkrar gəlirlər balansı	178.9
Kapital hesabı	-0.7
Maliyyə hesabı	-1 594.5
Xalis maliyyə aktivləri	-463.9
- <i>xaricə yönəldilmiş birbaşa investisiyalar</i>	-11.9
- <i>portfel investisiyaları</i>	4.4
- <i>digər investisiyalar</i>	-456.4
Xalis maliyyə öhdəlikləri	-2 058.4
- <i>cəlb olunmuş birbaşa investisiyalar</i>	1 508.5
- <i>cəlb olunmuş investisiyanın repatriasiyası</i>	-1 867.1
- <i>neft bonusu</i>	456.4
- <i>portfel investisiyaları</i>	-898.8
- <i>digər investisiyalar</i>	-1 257.4
Ehtiyat aktivlərinin dəyişimi	116.0
Xalis səhvlər və buraxılışlar	-18.6

¹ Tədiyə balansının metodoloji tərtibatı ilə bağlı <https://uploads.cbar.az/assets/4f9ced2ebffd8b2fb6149f920.pdf> səhifəsinə müraciət edilə bilər.

3. CARI ƏMƏLİYYATLAR BALANSI (CƏB)

2024-cü ilin I rübü üzrə cari əməliyyatlar hesabının profisiti 1.7 mlrd.\$ və ya ÜDM-in 10.1%-ni təşkil etmişdir (2023-cü ilin I rübü üzrə 3.4 mlrd.\$ profisit olmuşdur). Neft-qaz sektoru üzrə CƏB-in profisiti ötən ilin müvafiq dövrünə nəzərən (ö.i.m.d.n.) 28.2% azalaraq 3.6 mlrd.\$, qeyri-neft-qaz sektoru üzrə CƏB-in kəsiri isə 12.8% artaraq 1.9 mlrd.\$ məbləğində olmuşdur.

CƏDVƏL 2. 2024-cü ilin I rübü üzrə CƏB-in əsas göstəriciləri, mln.\$.

Göstəricilər	I rüb 2023-cü il	I rüb 2024-cü il	Dəyişmə, %-lə
Cari əməliyyatlar balansı	3 376.2	1 729.8	-48.8
- <i>Neft-qaz sektoru</i>	5 063.2	3 633.1	-28.2
- <i>Digər sektorlar</i>	- 1 687.0	-1 903.3	12.8
Xarici ticarət balansı	4 720.7	2 669.4	-43.5
Xidmətlər balansı	- 686.8	-552.1	-19.6
İlkin gəlirlər balansı	-955.9	-566.4	-40.7
Təkrar gəlirlər balansı	298.2	178.9	-40.0

3.1. Xarici ticarət balansı

2024-cü ilin I rübü üzrə xarici ticarət dövriyyəsi 9.7 mlrd.\$ təşkil etmiş, neft-qaz sektoru üzrə 5.0 mlrd.\$ həcmində profisit qeyri-neft-qaz sektoru üzrə 2.3 mlrd.\$ həcmində kəsiri bağlamışdır. Nəticədə hesabat dövründə xarici ticarət balansında 2.7 mlrd.\$ həcmində profisit yaranmışdır. 2024-cü ilin I rübündə Azərbaycanın dünyanın 153 ölkəsi ilə ticarət əlaqələri olmuşdur. Xarici ticarətin 12.7%-i MDB üzvü olan ölkələrin, 87.3%-i isə digər xarici ölkələrin payına düşür.

CƏDVƏL 3. Xarici ticarət balansının strukturu, mln.Ş.

Göstəricilər	I rüb 2023-cü il	I rüb 2024-cü il	Dəyişmə, %-lə
Xarici ticarət balansı	4 720.7	2 669.4	-43.5
- Cəmi ixrac	8 483.8	6 184.5	-27.1
- Cəmi idxal	-3 763.1	-3 515.1	-6.6
Neft-qaz sektoru	6 735.5	5 015.1	-25.5
- İxrac	7 584.3	5 520.9	-27.2
- İdxal	-848.8	-505.8	-40.4
Qeyri-neft-qaz sektoru	-2 014.8	-2 345.7	16.4
- İxrac	899.5	663.6	-26.2
- İdxal	-2 914.3	-3 009.3	3.3

Əmtəə ixracı. Hesabat dövründə əmtəə ixracı 27.1% azalaraq 6.2 mlrd.Ş təşkil etmişdir. Dövr ərzində əsasən dünya neft-qaz bazarlarında formalaşan müxtəlif istiqamətli meyillər şəraitində neft-qaz sektoru üzrə ixracın həcmi 5.5 mlrd.Ş olmuşdur. İxrac olunmuş neft-qaz məhsullarının (5.5 mlrd.Ş) 3.8 mlrd.Ş-ı xam neftin, 1.6 mlrd.Ş-ı təbii qazın, 107 mln.Ş-ı isə neft emalı məhsullarının payına düşür. 2024-cü ilin I rübü üzrə qeyri-neft-qaz ixracı 26.2% azalaraq 663.6 mln.Ş olmuşdur.

Əmtəə idxalı. 2024-cü ilin I rübü üzrə əmtəə idxalı ö.i.m.d.n. 6.6% azalaraq 3.5 mlrd.Ş təşkil etmişdir, o cümlədən istehlak mallarının idxalının ümumi dəyəri isə 1.5 mlrd.Ş olmuş, bunun da 0.5 mlrd.Ş-ı ərzaq məhsullarının payına düşür. Qeyri-neft-qaz sektoru üzrə idxal 3.3% artaraq 3.0 mlrd.Ş olmuşdur. Qeyri-neft-qaz idxalının strukturunda metalların (31.2%), bitki yağlarının (24.9%), şəkərin (15.6%), kərə yağının (14.8%), minik avtomobillərinin (13.7%), ətir və kosmetik vasitələrinin (11.1%), alkoqollu və alkoqolsuz içkilərinin (9.4%), tərəvəz məhsullarının (2.5%) və tütün məhsullarının (0.5%) idxalı artmışdır. Bu dövrdə, gəmilər, qayıqlar və üzən konstruksiyaların (63.2%), daxiliyanma mühərriklərinin (44.3%), dənli bitkilərin (41.6%), əczaçılıq məhsullarının (36.2%), ağac məmulatlarının (8.7%), mebel

məhsullarının (8.3%), daş və şüşə məmulatlarının (8.0%), kağız məmulatlarının (6.3%) və sabun və yuyucu vasitələrinin (4.1%) idxalı isə azalmışdır.

İdxalın strukturunda xarici investisiyalar hesabına gətirilmiş maşın-avadanlıqların və malların xüsusi çəkisi 3.4% təşkil edərək 121 mln.\$ olmuşdur.

CƏDVƏL 4. İdxalın strukturu, mln.\$.

Göstəricilər	I rüb 2023-cü il		I rüb 2024-cü il	
	Məbləğ	Xüsusi çəki, %-lə	Məbləğ	Xüsusi çəki, %-lə
İdxal	3 763.1	100.0	3 515.1	100
<i>o cümlədən:</i>				
1. İstehlak malları	1 538.1	40.9	1 488.5	42.4
- <i>ərzaq malları</i>	534.1	14.2	533.5	15.2
- <i>digərləri</i>	1 004.0	26.7	955.0	27.2
2. İnvestisiya yönümlü mallar	129.4	3.4	120.9	3.4
3. Digər mallar	2 095.6	55.7	1 905.7	54.2

3.2. Xidmətlər balansı

2024-cü ilin I rübü üzrə xarici dövlətlərlə Azərbaycanın iqtisadi əlaqələrində xidmətlərin ümumi həcmi 3.8 mlrd.\$ təşkil etmişdir. Bunun 2.2 mlrd.\$-ı qeyri-rezidentlər tərəfindən Azərbaycanın rezidentlərinə, 1.6 mlrd.\$-ı isə Azərbaycan rezidentləri tərəfindən xarici ölkələrin rezidentlərinə göstərilən xidmətlərdir. Ümumilikdə, xidmətlər balansında yaranan kəsir 19.6% azalaraq 0.6 mlrd.\$ olmuşdur. Neft-qaz sektoru üzrə xidmətlər balansının (əsasən tikinti xidmətləri və digər işgüzar xidmətlər) kəsiri 475.5 mln.\$ (6.5% azalma) olmuşdur. Qeyri-neft-qaz sektoru üzrə xidmətlər balansının kəsiri isə 57.0% azalaraq 76.6 mln.\$ olmuşdur.

Qarşılıqlı xidmətlər dövriyyəsinin 30.2%-i nəqliyyat xidmətləri üzrə aparılan əməliyyatların payına düşür. Ümumi dəyəri 1.2 mlrd.\$ olan nəqliyyat xidmətlərinin 62.0%-i qeyri-rezidentlərin Azərbaycanın nəqliyyat xidmətlərindən istifadəsi ilə əlaqədar olmuşdur. Azərbaycan rezidentlərinin qeyri-rezidentlərə göstərdikləri nəqliyyat xidmətlərinin dəyəri

718.0 mln.Ş, qeyri-rezidentlərin Azərbaycan rezidentlərinə göstərdikləri nəqliyyat xidmətlərinin dəyəri isə 439.3 mln.Ş təşkil etmişdir.

Dövr ərzində qeyri-neft-qaz sektoru üzrə nəqliyyat xidmətlərinin ixracı ö.i.m.d.n. 5.9%, idxalı isə 6.3% artmışdır. Nəticədə nəqliyyat xidmətləri üzrə profisit 2024-cü ilin I rübündə 5.6% artaraq 278.7 mln.Ş-a yüksəlmişdir. Qeyd edək ki, nəqliyyat xidmətləri üzrə profisit 2023-cü ilin I rübündə 264.0 mln.Ş olmuşdur.

2024-cü ilin I rübündə qarşılıqlı turizm xidmətlərinin dövriyyəsi 61.7% artaraq 690.9 mln.Ş təşkil etmişdir. Hesabat dövründə turizm xidmətləri üzrə ixracın (359.1 mln.Ş) idxalı (331.9 mln.Ş) üstələməsi nəticəsində 27.2 mln.Ş həcmində profisit yaranmışdır. Bu dövrdə xaricə səfər edən Azərbaycan vətəndaşlarının sayı 31.7%, Azərbaycana gələn xarici vətəndaşların sayı isə 39.2% artmışdır. Xarici ölkələr tərəfindən Azərbaycan rezidentlərinə turizmlə bağlı göstərilən xidmətlərin həcmi 331.9 mln.Ş olmuşdur. Bunun 77.6%-i Azərbaycan vətəndaşlarının şəxsi səfərləri ilə bağlı olmuşdur (məlik idxal üçün vəsaitlər istisna olmaqla).

Hesabat dövründə qeyri-neft-qaz sektoru üzrə qeyri-rezidentlərə göstərilən tikinti xidmətlərinin həcmi 56.8% azalaraq 5.0 mln.Ş təşkil etmişdir. Qeyri-neft-qaz sektoru üzrə qeyri-rezidentlərə ödənilən digər işgüzar xidmətlərin həcmi isə 3.8% azalaraq 325.9 mln.Ş olmuşdur.

3.3. İlkin gəlirlər balansı

Hesabat dövründə ilkin gəlirlər balansında neft-qaz sektoru üzrə 906.5 mln.Ş kəsir, qeyri-neft-qaz sektoru üzrə isə 340.1 mln.Ş profisit olmuşdur. Nəticədə ilkin gəlirlər balansında kəsir 40.7% azalaraq 566.4 mln.Ş təşkil etmişdir.

İlkin gəlirlər üzrə daxilolmaların və ödənişlərin ümumi dövriyyəsi 1.7 mlrd.Ş olmuşdur. Bunun 66.8%-i 1.1 mlrd.Ş olmaqla Azərbaycandan qeyri-rezidentlərə ödənişlər təşkil etmişdir. Bu məbləğin isə əsas hissəsini (837.3 mln.Ş) xarici investorların payına düşən gəlirlərin repatriasiyası (o cümlədən 786.1 mln.Ş beynəlxalq neft-qaz konsorsiumları üzrə əsasən xam neft və təbii qaz şəklində repatriasiya), qiymətli kağızlar portfeli üzrə qeyri-rezidentlərə ödənilən faizlər (146.6 mln.Ş), xarici kreditlərdən istifadəyə görə ödənilən faizlər (89.4 mln.Ş) və digər ödənişlər (53.3mln.Ş) təşkil etmişdir.

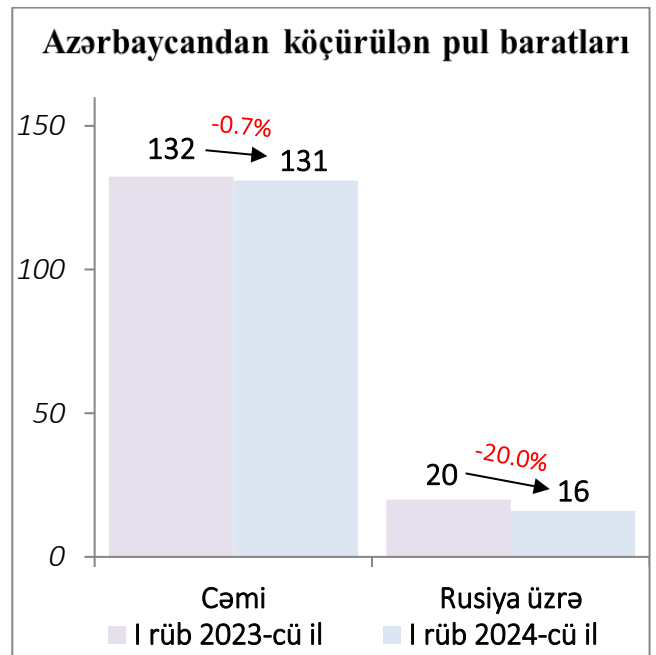
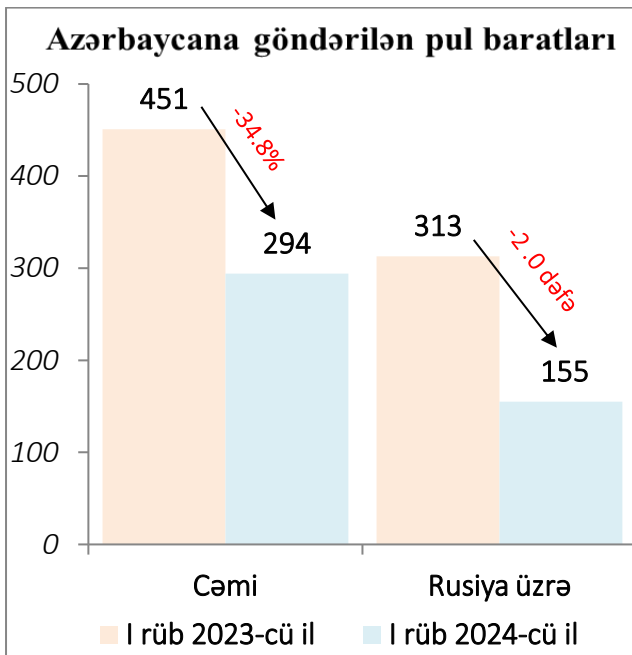
3.4. Təkrar gəlirlər balansı

Təkrar gəlirlər üzrə xarici ölkələrlə aparılan əməliyyatların ümumi həcmi 492.3 mln.Ş məbləğində qiymətləndirilmişdir. Daxilolmalar 335.6 mln.Ş, ödənişlər isə 156.7 mln.Ş təşkil etmişdir.

Təkrar gəlirlər üzrə ümumi daxilolmaların 87.7%-ni xarici ölkələrdən fiziki şəxslərin pul baratları, 11.0%-ni ölkəyə gətirilən humanitar malların və digər yardımların həcmi, 1.3%-ni isə digər daxilolmalar təşkil edir.

Ölkəyə göndərilən pul baratlarının həcmi 34.8% azalaraq 294.4 mln.Ş, ölkədən köçürülən pul baratlarının həcmi isə 0.7% azalaraq 131.5 mln.Ş olmuşdur. Nəticədə pul baratları üzrə 162.9 mln.Ş (48.9% azalma) müsbət saldo yaranmışdır.

QRAFİK 1. 2024-cü ilin I rübü üzrə pul baratlarının əsas göstəriciləri, mln.Ş.

Bütövlükdə, təkrar gəlirlər üzrə əməliyyatların saldosu müsbət 178.9 mln.Ş (40.0% azalma) təşkil etmişdir.

4. KAPİTAL VƏ MALİYYƏNİN HƏRƏKƏTİ HESABI²

2024-cü ilin I rübü üzrə ölkənin xalis maliyyə aktivləri 463.9 mln.Ş azalmışdır. Bu göstərici xaricə yönəldilmiş birbaşa investisiyalar (-11.9 mln.Ş), portfel investisiyaları (4.4 mln.Ş) və digər investisiyalar (-456.4 mln.Ş) hesabına formalaşmışdır.

Hesabat dövründə ölkənin xalis maliyyə öhdəlikləri isə 2 058.4 mln.Ş azalmışdır ki, bu da xaricdən cəlb olunmuş birbaşa investisiyalar (-358.6 mln.Ş), neft bonusu (456.4 mln.Ş), portfel investisiyaları (-898.8 mln.Ş) və digər investisiyalar (-1 257.4 mln.Ş) hesabına formalaşmışdır.

CƏDVƏL 5. 2024-cü ilin I rübü üzrə xalis maliyyə aktivləri və öhdəlikləri, mln.Ş.

	Aktivlər	Öhdəliklər
Birbaşa investisiyalar	-11.9	-358.6
- <i>neft-qaz sektoru</i>	-276.4	-357.1
- <i>digər sektorlar</i>	264.5	-1.5
Neft bonusu		456.4
Portfel investisiyaları	4.4	-898.8
Digər investisiyalar	-456.4	-1 257.4
- <i>Ticarət kreditləri və avanslar</i>	-417.1	-797.2
- <i>Kreditlər və ssudalar</i>	-34.6	-260.2
- <i>Depozitlər və nağd valyuta</i>	-4.7	-200.0
CƏMİ	-463.9	-2 058.4

² Beynəlxalq Valyuta Fondunun tədiyə balansı üzrə yeni (6-cı nəşr) təlimatının tələblərinə uyğun olaraq tədiyə balansının strukturunda maliyyə hesabı Aktivlər/Öhdəliklər prinsipi üzrə təsnifləşdirilmişdir.

4.1. *Birbaşa investisiyalar*

Birbaşa xarici investisiyalar üzrə xalis maliyyə aktivləri 11.9 mln.Ş, xalis maliyyə öhdəlikləri isə 358.6 mln.Ş azalmışdır.

Birbaşa xarici investisiyalar formasında xaricdən cəlb olunmuş sərmayələrin ümumi məbləği 1.5 mlrd.Ş, xaricə yatırılmış birbaşa xarici investisiyaların həcmi isə 330.5 mln.Ş olmuşdur. Ümumilikdə birbaşa xarici investisiyalar üzrə 346.7 mln.Ş mənfi saldo yaranmışdır.

Ölkə iqtisadiyyatına yatırılmış birbaşa xarici investisiyaların strukturunda neft-qaz sektorunun xüsusi çəkisi 87.6% təşkil etmişdir. 2024-cü ilin I rübü üzrə tədiyə balansında birbaşa xarici investisiyalar maddəsinin neft-qaz sektoru üzrə xalis maliyyə öhdəliklərinin (-357.1 mln.Ş) azalması neft-qaz sektoru üzrə cəlb olunmuş investisiya ilə (1 322.0 mln.Ş) həmin sektor üzrə kapitalın repatriasiyası (1679.1 mln.Ş, əsasən beynəlxalq neft-qaz konsorsiumların payına düşən xam neft və təbii qaz şəklində olan kapital repatriasiyası) arasındakı fərqdən formalaşır.

Qiymətləndirmələrə görə qeyri-neft-qaz sektoruna cəlb olunmuş birbaşa xarici investisiyaların ümumi məbləği 186.5 mln. Ş olmuşdur.

4.2. *Portfel investisiyaları*

Portfel investisiyaları üzrə xalis maliyyə aktivləri 4.4 mln.Ş artmış, xalis maliyyə öhdəlikləri isə 898.8 mln.Ş azalmışdır.

Hesabat dövründə portfel investisiyaları üzrə aktivlər dövlət sektorunun (10.7 mln.Ş), kapitalda iştiraka təminat verən qiymətli kağızların (32.9 mln.Ş) və bankların (7.6 mln.Ş) hesabına artmış, digər sektorların (46.8 mln.Ş) hesabına isə azalmışdır. Öhdəliklər əsasən dövlət sektorunun (902.8 mln.Ş) hesabına azalmış, kapitalda iştiraka təminat verən qiymətli kağızların (0.4 mln.Ş), bank (0.4 mln.Ş) və digər (3.2 mln.Ş) sektorların hesabına isə artmışdır.

4.3. Neft bonusu

2017-ci il 14 sentyabr tarixli "Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda Azəri, Çıraq və Günəşli yatağının dərinlikdə yerləşən hissəsinin birgə işlənməsi və hasilatın pay bölgüsü haqqında Saziş" in ("AÇG HPBS") 29.2-ci maddəsinə əsasən, 2018-2025-ci illər ərzində ümumilikdə 3.6 mlrd.\$ məbləğində neft bonusu ödənilməsi nəzərdə tutulmuşdur. Bu məbləğin illik ödənişi 450 mln.\$ təşkil edir. Cari il üzrə nəzərdə tutulan vəsait 2024-cü ilin I rübünün yanvar ayında Azərbaycan tərəfinə ödənilmişdir.

4.4. Digər investisiyalar

Digər investisiyalar üzrə xalis maliyyə aktivləri 456.4 mln.\$, xalis maliyyə öhdəlikləri isə 1.3 mlrd.\$ azalmışdır.

Hesabat dövründə kreditlər və ssudalar üzrə xalis maliyyə aktivləri 34.6 mln.\$, xalis maliyyə öhdəlikləri isə 260.2 mln.\$ azalmışdır. Kreditlər və ssudalar üzrə xalis maliyyə öhdəlikləri bank sektorunun (3.7 mln.\$) və müəssisələrin kreditləri (6.8 mln.\$) hesabına artmış, neft-qaz sektorunun kreditləri (158 mln.\$), dövlət kreditləri (53.2 mln.\$) və dövlət zəmanətli kreditlər (59.5 mln.\$) hesabına isə azalmışdır.

Ticarət kreditləri üzrə xalis maliyyə aktivləri 417.1 mln.\$, xalis maliyyə öhdəlikləri isə 797.2 mln.\$ azalmışdır (öhdəliklərin azalması əsasən öncəki dövrlərdə idxal edilmiş mal və xidmətlərin müqabilində cari ildə həyata keçirilmiş ödənişlər ilə əlaqədar olmuşdur).

Depozitlər və nağd valyuta üzrə xalis maliyyə aktivləri 4.7 mln.\$, xalis maliyyə öhdəlikləri isə 200.0 mln.\$ azalmışdır.

5. EHTİYAT AKTİVLƏRİ

2024-cü ilin I rübü ərzində tədiyə balansının ehtiyat aktivləri 116.0 mln.\$³ artmışdır.

6. XALIS SƏHVLƏR VƏ BURAXILIŞLAR

Hesabat dövründə tədiyə balansı üzrə xalis səhvlər və buraxılışlar mənfi 18.6 mln.\$ həcmində olmuşdur.

³ Məzənnə fərqi, yenidənqiymətləndirmə və digər dəyişmələr nəzərə alınmadan.